

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Materiál na rokovanie
operatívnej porady ministra

Číslo: 499/2005-5

Návrh na zabezpečenie podmienok pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine v SR

Dôvod predloženia:

Uznesenie vlády SR č. 201
z 16.03.2005

Materiál obsahuje:

1. Návrh uznesenia
2. Predkladacia správa
3. Návrh na zabezpečenie
podmienok pre implementáciu
Európskeho dohovoru o krajine

Predkladá:

RNDr. Jozef Kramárik
generálny riaditeľ sekcie ochrany prírody a krajiny

Gestoruje:

RNDr. Ladislav Ambróš, ROKP

Vypracovali:

Mgr. Pavlína Mišíková, OKP
Ing. arch. Anna Kršáková, SAŽP

Bratislava marec 2006

Uznesenie

operatívnej porady ministra životného prostredia SR k „Návrhu na zabezpečenie podmienok pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine v SR“

zo 16. 3. 2006 číslo 44

Operatívna porada ministra životného prostredia SR

Schvaľuje

- A.1.** Návrh na zabezpečenie podmienok pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine v SR

Ukladá

- B.1.** vytvoriť medzirezortnú komisiu pre zabezpečenie vykonávania dohovoru, zloženú zo zástupcov ministerstva životného prostredia, ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja, ministerstva kultúry, ministerstva pôdohospodárstva a ďalších odborníkov

Z: p. Kramárik

T: 31. 5. 2006

- B.2.** vypracovať program implementácie dohovoru

Z: p. Kramárik v spolupráci s p. Blažičkom, p. Franzenom, p. Tóthom, a p. Novákovou

T: 31. 8. 2006

- B.3.** zabezpečiť podľa vecnej príslušnosti implementáciu jednotlivých článkov dohovoru

Z: p. Kramárik, p. Blažiček, p. Franzen, p. Tóth, a p. Nováková

T. stály

Predkladacia správa

Európsky dohovor o krajine je dohovor Rady Európy, ktorý bol pre podpis otvorený vo Florencii 20. októbra 2000. Po jeho ratifikácii desiatimi krajinami vstúpil do platnosti 1. marca 2004. Európsky dohovor o krajine je prvým dohovorom výsostne zameraným na ochranu, menežment a plánovanie krajiny.

Podľa uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 201 zo 16. marca 2005 vláda vyslovila súhlas s podpisom Európskeho dohovoru o krajine. Dňa 28. apríla 2005 prezident SR podpísal plnú moc pre ministra životného prostredia a alternatívne pre veľvyslankyňu SR a vedúcu Stálej misie pri Rade Európy v Štrasburgu na podpis dohovoru. Bol podpísaný 30. mája 2005, dňa 23.6.2005 Národná rada Slovenskej republiky na 44. schôdzi vyslovila s dohovorom súhlas, ratifikácia prebehla 9. augusta 2005 a dohovor začal v SR platiť 1. decembra 2005.

Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci s Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstvom kultúry SR, Slovenskou akadémiou vied, Slovenskou agentúrou životného prostredia, odborníkmi zo slovenských univerzít i s účasťou MVO (Slovenská asociácia pre krajinnú ekológiu, Národný trust Slovenska) a ostatnými odborníkmi v oblasti ochrany krajiny zabezpečili odborný preklad textu dohovoru, zároveň zanalyzovali princípy a záväzky vyplývajúce z tohto dohovoru a porovnali ich s platným právnym poriadkom SR.

Dohovor je v súlade so záujmami SR, deklarovateľnými v Stratégii, zásadách a prioritách štátnej environmentálnej politiky, Národnom environmentálnom akčnom programe a Národnej stratégii trvalo udržateľného rozvoja. Dohovor obsahuje celkom 18 článkov, pričom články

1-9 popisujú záväzky vyplývajúce z dohovoru, vyžadujú si analýzu z hľadiska národnej právnej úpravy našej krajiny a následne rozdelenie zodpovedností vo väzbe na rozpracovanie všeobecných a špecifických opatrení ako aj európskej spolupráce. Pre naplnenie realizácie sú najdôležitejšie články 5 a 6, ktoré obsahujú dovedna 14 opatrení (úloh). Články 10-18 upravujú samotný režim dohovoru, pričom si nevyžadujú transpozíciu do vlastnej jurisdikcie. Týkajú sa monitorovania realizovania dohovoru, dobrovoľných a formálnych ustanovení.

Podľa uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 201 zo 16. marca 2005 sa ministri životného prostredia ukladá v spolupráci s ministrom výstavby a regionálneho rozvoja, ministrom kultúry a ministrom pôdohospodárstva zabezpečiť vykonávanie dohovoru. Predkladaný materiál Návrh na zabezpečenie podmienok pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine v SR bližšie špecifikuje jednotlivé články a navrhuje spôsoby ich implementácie.

Návrh na zabezpečenie podmienok pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine v SR

Európskym dohovorom o krajine (EDoK) členské štáty ustanovujú nový nástroj zameraný na kvalitu a rozmanitosť európskej krajiny v záujme jej ochrany, manažmentu a plánovania. Dohovor pozostáva z preambuly a štyroch kapitol.

K Preambule dohovoru

V preambule je zdôraznená potreba dohôd v hospodárskej a sociálnej oblasti členských štátov Rady Európy v záujme dosiahnutia udržateľného rozvoja založeného na vyvážených a harmonických vzťahoch medzi sociálnymi potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím.

Členské štáty Rady Európy, ktoré podpísali tento dohovor považujú krajinu za základnú súčasť európskeho prírodného a kultúrneho dedičstva prispievajúcu k upevňovaniu európskej identity a podmieňujúcu vytváranie miestnych kultúr. Dohovor reaguje na pranie verejnosti užívať krajinu vysokej kvality a zohrávať aktívnu úlohu pri jej rozvoji.

Preambula dohovoru zdôrazňuje väzbu na rad významných medzinárodných právnych dokumentov

- Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (Bern, 19. september 1979) - pre Slovensko nadobudol platnosť 1.1.1997,
- Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy (Granada, 3. október 1985) - pre Slovensko nadobudol platnosť 1. júla 2001,
- Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva (revidovaný) (Valletta, 16. január 1992) - pre Slovensko nadobudol platnosť 1.5. 2001,
- Európsky rámcový dohovor o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami a orgánmi (Madrid, 21. máj 1980) a jeho doplňujúce protokoly - pre Slovensko nadobudol platnosť 1.5.2000, Protokol č. 2 nadobudol platnosť 1.2.2001,
- Európska charta miestnej samosprávy (Štrasburg, 15. október 1985) - charta nadobudla pre Slovensko platnosť 1.6.2000, čl. 6 ods. 2 charty nadobudol platnosť 1.11.2002,
- Dohovor o biologickej diverzite (Rio de Janeiro, 5. jún 1992) - pre Slovensko nadobudol platnosť 23.11.1994,
- Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva (Paríž, 16. november 1972) - pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku nadobudol dohovor platnosť počnúc februárom 1991,
- Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti v rozhodovacom procese a o prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhus, 25. jún 1998) - v súčasnosti prebieha prístupový proces a postupne sa naplňajú podmienky potrebné pre budúce plnenie záväzkov dohovoru

V právnom poriadku SR existujú dve relatívne komplexné právne normy zákon č. 543/2002 Zb. z. o ochrane prírody a krajiny a zákon č. 50/1976 Z. z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, ktoré umožňujú naplňovať ciele a väčšiu časť opatrení z dohovoru. Ďalších desať zákonov podporuje tieto činnosti, analýza zhody existujúcich zákonov s obsahom dohovoru je uvedená v prílohe č.1.

V preambule dohovoru sa vyjadruje želanie členských krajín ustanoviť nový nástroj zameraný výhradne na ochranu, manažment a plánovanie krajiny.

Úloha:

- **Pre naše podmienky je nutná nová legislatíva v oblasti krajinného plánovania, reflektujúca potrebu efektívneho vstupu krajinného plánovania do procesu riadenia územného rozvoja, ktorý je daný cieľavedomo budovanými interakciami s ostatnými nástrojmi implementácie ekologických požiadaviek do riadenia priestorového rozvoja i s územnoplánovacími a inými nástrojmi garantujúcimi sociálne a ekonomické aspekty udržateľného rozvoja. Územné plánovanie má vychádzať z krajino-plánovacích, socio-ekonomických podkladov a územno-technického hodnotenia územia. Výstupy krajinného plánovania sú pre územné plánovanie nezastupiteľnými vstupmi pre komplexné riešenie funkčného využitia územia, stanovenie zásad jeho organizácie, vecnú a časovú koordináciu výstavby a iných činností ovplyvňujúcich rozvoja územia.**

Garanti: sekcia ochrany prírody a krajiny

Ku kapitole I - VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

Článok 1 – základné pojmy

Článok stručne definuje základné pojmy pre účely dohovoru, ktorými sú: krajina, krajinná koncepcia, cieľová kvalita krajiny, ochrana krajiny, manažment krajiny a krajinné plánovanie. Pojmový a terminologický aparát sa po obsahovej stránke v podstate kryje s termínmi, ktoré sú súčasťou nášho právneho poriadku, hlavne však zákona č.543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a zákona č.50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. Niektoré pojmy uvedené v článku 1 síce nie sú úplne totožné s pojmami používanými v našom právnom poriadku, túto terminologickú odlišnosť však nemožno považovať za prekážku, ktorá by implementácii dohovoru bránila. Reálne je nevyhnutné dopracovať typológiu a terminológiu ako jeden z výstupov prijatia dohovoru, na čom sa odborné organizácie MŽP SR podieľajú už druhý rok v rámci plnenia Plánu hlavných úloh. Základ slovenského metodického postupu nadväzuje na slovinskú metodiku (Slovinsko dohovor podpísalo aj ratifikovalo) a jeho výstupom bude materiál „Identifikácia charakteristického vzhľadu krajiny a krajinného rázu s dôrazom na chránené územia“.

Uznesením vlády SR č. 482/2003 zo dňa 11. júna 2003 k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov a zákon NR SR č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bolo ministrom životného prostredia a ministrom výstavby a regionálneho rozvoja v bode B.1 uložené „predložiť na rokovanie vlády **návrh zákona o krajinnom plánovaní**“. V legislatívnom procese je v súčasnosti nový návrh zákona o územnom plánovaní a stavebnom poriadku. V procese implementácie k dohovoru sa terminológia ujednotí a premietne do spomínaných tvoriacich sa zákonov.

Úloha:

- **pokračovať v procese tvorby zákona o krajinnom plánovaní a jeho predloženie v roku 2006**

Garanti: sekcia ochrany prírody a krajiny

Článok 2 – rozsah, článok 3 – ciele

Cieľom dohovoru je podporiť ochranu, manažment a plánovanie krajiny a organizovať európsku spoluprácu v tejto oblasti. V prípade SR sa dohovor dotýka celého územia a zahŕňa prírodné, vidiecke, mestské a prímestské oblasti, typov krajín pozoruhodných, ale i všedných či narušených.

Úloha

- **iniciovať projekty zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny v rôznych typoch krajiny a spolupracovať na nich s ostatnými európskymi krajinami**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

- **spolupracovať pri posudzovaní možnosti získania finančného zabezpečenia projektov zameraných na ochranu, manažment a plánovanie krajiny**

Garant: sekcia zahraničnej pomoci

Ku kapitole II – NÁRODNÉ OPATRENIA

Článok 4 – rozdelenie zodpovedností

Každá zmluvná strana realizuje tento dohovor podľa vlastného rozdelenia právomocí v súlade so svojimi ústavnými princípmi a administratívnym usporiadaním a pri rešpektovaní princípu subsidiarity zohľadňujúc Európsku chartu miestnej samosprávy. Podľa uznesenia vlády SR č. 201 z 16. 3. 2005 je uložené ministrom životného prostredia zabezpečiť vykonávanie Európskeho dohovoru o krajine v spolupráci s ministrom výstavby a regionálneho rozvoja, ministrom kultúry a ministrom pôdohospodárstva. Rozdelenie kompetencií sa podľa dohovoru vzťahuje na všeobecné a špecifické národné opatrenia (články 5 a 6), ktoré sú základom pre inštitucionálne a odborné zabezpečenie dohovoru. Národné opatrenia obsahujú 4 všeobecné a 10 špecifických úloh (ďalej číslované od 1-14).

Úlohy

- **zostaviť medzirezortnú pracovnú komisiu pre naplnenie všeobecných aj špecifických národných opatrení týkajúcich sa viacerých rezortov a sektorov**
- **zostaviť Program implementácie EDoK akceptovaný rezortami, ktoré podľa uznesenia vlády č. 201 z 16. 3. 2005 zabezpečujú implementáciu dohovoru. V programe budú konkrétne a termínované úlohy**
- **identifikovať subjekty zainteresované do implementácie dohovoru**
- **špecifikovať všeobecné a špecifické úlohy pre účely dohovoru, podľa potreby zostaviť pracovné skupiny zamerané na rozpracovanie a sledovanie jednotlivých úloh vyplývajúcich z opatrení**
- **vzájomne si vymieňať informácie medzi pracovnými skupinami za účelom koordinácie činností a monitorovania realizovania dohovoru (priebežná úloha)**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

- **spolupracovať pri definovaní všeobecných a špecifických úloh pre účely dohovoru**

Garant: sekcia ochrany zložiek životného prostredia

Článok 5 – všeobecné opatrenia

Na základe tohto článku vyplývajú nasledovné záväzky:

1. *právne uznať krajinu ako základnú zložku prostredia obyvateľstva ako vyjadrenie rozmanitosti ich spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ ich identity*

V súvislosti s touto požiadavkou - v zákone č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov je riešená problematika „krajiny“. V § 139a v ods. 3 je pre účely územného plánovania definovaný pojem „krajina“, pričom spomínaný zákon používa rad termínov súvisiacich s krajinou. „*Krajina je komplexný systém priestoru, polohy, georeliéfu a ostatných vzájomne funkčne prepojených hmotných prirodzených a človekom pretvorených aj vytvorených prvkov, najmä geologického podkladu a pôdotvorného substrátu, vodstva, pôdy, rastlinstva a živočíšstva, umelých objektov a prvkov využitia územia, ako aj ich väzieb vyplývajúcich zo sociálno-ekonomických javov v krajine. Krajina je životným prostredím človeka a ostatných živých organizmov.*“

Analýza zhody našich existujúcich zákonov s obsahom EDoK je v prílohe č.1

2. *zaviesť a realizovať krajinné koncepcie zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny prostredníctvom prijatia špecifických opatrení uvedených v článku 6*

V nadväznosti na plnenie tohto záväzku - SR prijala mnoho strategických, koncepčných a programových dokumentov, do ktorých je zahrnutá ochrana, manažment alebo plánovanie krajiny. Medzi ne patrí: Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky, Národný environmentálny akčný program (NEAP), Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR (NS TUR), Koncepcia územného rozvoja Slovenska, Koncepcia rozvoja vidieka, Plán rozvoja vidieka, Koncepcia trvalo udržateľného využívania zdrojov horninového prostredia, Koncepcia geologického výskumu a prieskumu územia Slovenskej republiky za roku 2000 – 2006 (s výhľadom do roku 2010), Koncepcia vodohospodárskej politiky, Koncepcia lesníckej politiky, Koncepcia ochrany prírody a krajiny, Program obnovy dediny, Národný program rozvoja cestovného ruchu, ako aj operačný program Základná infraštruktúra a Stratégia Slovenskej republiky pre Kohézny fond 2004-2006, časť životné prostredie a ďalšie.

Úloha

- **spracovať prehľad koncepcií a analyzovať ich závery, vypracovať podklad pre chýbajúce časti, ktoré EDoK požaduje**

Garanti: sekcia ochrany prírody a krajiny

sekcia geológie a prírodných zdrojov

3. *zaviesť postupy pre účasť širokej verejnosti, miestnych a regionálnych orgánov a iných zainteresovaných strán na definovaní a realizovaní krajinných koncepcií*

Zákon č. 211/2000 o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) zabezpečuje informovanosť pre obyvateľov, akým spôsobom možno získať informácie, kde možno podať žiadosti, návrhy, podnety, sťažnosti k nim apod. Ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy a orgány miestnej štátnej správy sú povinné zverejňovať materiály programového, koncepčného a strategického charakteru, ale taktiež zverejňovanie informácií obecnými zastupiteľstvami, mestskými zastupiteľstvami, miestnymi zastupiteľstvami a zastupiteľstvami samosprávy vyššieho územného celku vyplýva z predmetného zákona. Spomínaný zákon č. 50/1976 o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov oprávňuje verejnosť podávať pripomienky k návrhom územnoplánovacej dokumentácie

Ďalej existuje možnosť predloženia a prerokovania pripomienok občianskeho združenia podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny ku obstarávanej a schvaľovanej dokumentácii ochrany prírody a krajiny a možnosť účasti občianskeho združenia v konaniach o vydanie súhlasu alebo povolenie výnimky podľa tohto zákona.

Na druhej strane je potrebné hľadať nové formy, rôzne prístupy i postupy, ktoré napomôžu, resp. rozšíria okruh právomocí zainteresovaných, a čo v najväčšej možnej miere umožnia ich zapájať do rozhodovacieho procesu, hlavne na lokálnej, regionálnej, resp. subregionálnej úrovni, a to všetko na báze princípu subsidiarity.

Úloha:

- **iniciovat' a realizovat' projekty aktívneho zapájania verejnosti a subjektov pri tvorbe krajinných koncepcií a ich účasti na realizácii projektov**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

sekcia prierezových činností

4. integrovat' krajinu do svojich regionálnych, územnoplánovacích, kultúrnych, environmentálnych, poľnohospodárskych, sociálnych a hospodárskych koncepcií

Úloha:

- **úloha je obdobná ako v bode 2**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

Článok 6 – špecifické opatrenia

Podľa špecifických opatrení dohovoru sú nasledovné záväzky:

5. zvyšovat' povedomie verejnosti, verejných orgánov i súkromných organizácií o hodnote krajiny, jej úlohách a jej zmenách

Ako vyplýva z Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja SR, MŽP SR vytvára priestor na rozvoj environmentálneho povedomia verejnosti prostredníctvom aktivít podriadených odborných organizácií.

Úlohy

- **spracovat' strategický dokument o možnostiach, postupoch a formách zvyšovania povedomia verejnosti o hodnote krajiny**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

- **zvyšovanie povedomia je pojem u nás dlhodobo zanedbávaný, je potrebné medializovat' dohovor, pracovat' s verejnosťou - viesť informačnú kampaň a spolupracovat' s médiami**

Garant: sekcia prierezových činností

6. podporovat' vzdelávanie odborníkov na hodnotenie krajiny a činností v nej

a

7. podporovať viacodborové vzdelávacie programy pre odborníkov v súkromnom a verejnom sektore

Úroveň krajinej ekológie na Slovensku je vďaka slovenskej vedeckovýskumnej základni v tejto oblasti veľmi vysoká. Dlhodobo pôsobí v tejto oblasti SAV, Ústav krajinej ekológie. Veľký význam sa prikladá aktivitám v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia. SR je členom Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu (IALE), ktorej význam je hlavne pri prenášaní poznatkov a skúsenosti v teoretickom a aplikačnom výskume, ako aj vo výučbe krajinej ekológie hlavne na vysokých školách. Krajinná ekológia a krajinné plánovanie je obsahom štúdia univerzít na 7 fakultách. SAŽP vykonáva v rámci aplikovaného výskumu krajinnárske štúdie, v ktorých overuje obsah aj postupy v oblasti krajinných koncepcií.

Úloha

- **spracovať vzdelávací program pre pracovníkov ŠOP SR, zamestnancov štátnej správy, rezortných organizácií, interné vzdelávanie s ponukou aj pre privátny sektor**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

8. vzdelávacie, školské a vysokoškolské programy v oblasti ochrany, manažmentu a plánovania krajiny

Ústredným orgánom štátnej správy Slovenskej republiky pre základné, stredné a vysoké školy, školské zariadenia, celoživotné vzdelávanie, vedu a pre štátnu starostlivosť o telesnú kultúru a mládež je Ministerstvo školstva SR, ktoré vo vzťahu k MŽP SR má podľa platného štatútu realizovať spoluprácu pri výchove detí a mládeže k starostlivosti o životné prostredie, pri tvorbe profilu absolventa a obsahu vysokoškolského štúdia s environmentálnym zameraním, pri príprave a realizácii vedeckovýskumnej činnosti s environmentálnou problematikou.

V spolupráci MŽP SR a MŠ SR bola vypracovaná a v roku 1997 vládou SR schválená Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania.

Úloha

- **spolupracovať s MŠ SR pri vypracovaní zásad vzdelávania hlavne stredoškolských a vysokoškolských inštitúcií, zameranie zásad na hodnoty spojené s krajinou**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

9. identifikovať vlastné typy krajiny s cieľom zlepšiť úroveň poznania krajiny

Zmluvné krajiny majú povinnosť analyzovať vlastné typy krajiny na celom svojom území, analyzovať ich charakteristiky, zaznamenávať ich zmeny a vyhodnocovať ich. Poznanie a identifikácia jednotlivých krajinných typov umožní posilnenie starostlivosti o rozmanitosť krajinných typov Slovenska, biodiverzitu krajiny, je nevyhnutným predpokladom strategického plánovania a účinnej ochrany regionálne špecifického krajinného rázu.

Úlohy

- **zabezpečiť spracovanie typológie krajiny – definovanie krajinnohistorického potenciálu a identifikácia typov krajiny SR podľa charakteristických znakov prírodného prostredia, využitia zeme a kultúrno-historických hodnôt na základe metód typologickej a individuálnej regionalizácie na vybraných segmentoch krajiny**

(typológia krajiny bude postupne spracovávaná na celom území SR ako viacročná úloha).

- zabezpečiť vypracovanie metodiky hodnotenia krajinnno-historického potenciálu (hodnotovo významné vlastnosti krajiny a historické krajinné štruktúry)
- zabezpečiť participáciu verejnosti na identifikácii zvláštnych hodnôt krajiny, pri definovaní cieľovej kvality krajiny pre identifikované a vyhodnotené typy, odporúčania pre spôsoby využitia krajiny a možnosti jej revitalizácie (aplikácia metód a postupov na vybranom území).
- zabezpečiť mapovanie významných krajinných prvkov a historických štruktúr
- zabezpečiť výmenu skúseností a metodológií pri identifikácii a hodnoteniach krajiny s ostatnými zmluvnými stranami

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

- zabezpečiť hodnotenie stupňov zachovalosti a premeny krajiny, definovanie najviac ohrozených krajinných typov, faktorov ich degradácie a únosnosť územia

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

sekcia geológie a prírodných zdrojov

Ku kapitole III – EURÓPSKA SPOLUPRÁCA

Článok 7 – medzinárodné koncepcie a programy

10. vzájomne spolupracovať so zmluvnými stranami

Medzinárodná a cezhraničná spolupráca, výmena metodológie, výsledkov výskumných projektov, vzájomné poskytovanie technickej pomoci a výmena odborníkov v oblasti problematiky ochrany a tvorby krajiny (najmä na informačné a vzdelávacie účely) je dôležitým výstupom dohovoru.

Úloha

- ustanoviť podmienky pre spoluprácu v rámci zoskupenia krajín Vyšegrádskej štvorky

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

Článok 8 – vzájomná pomoc a výmena informácií

11. podporovať pomoc a výmenu odborníkov a informácií

Poskytovanie si technickej a vedeckej pomoci v záležitostiach týkajúcich sa krajiny, podpora výmeny odborníkov v predmetnej oblasti, výmena informácií medzi zmluvnými stranami dohovoru (napr. organizovaním workshopov, stážami expertov, organizovaním konferencií) a cezhraničná spolupráca na miestnej a regionálnej úrovni sú kľúčové témy pre európsku spoluprácu pri ochrane, manažmente a plánovaní krajiny.

Úlohy

- vypracovať databázu kontaktov pre spoluprácu
- vypracovať okruhy pre medzinárodnú spoluprácu,

- **prezentovať čiastkové výstupy na medzinárodných fórach**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

Článok 9 – cezhraničné typy krajiny

12. v rámci medzinárodnej spolupráce spolupracovať na miestnej a regionálnej úrovni

Vypracovanie a realizovanie spoločných programov v oblasti zvyšovania kvality krajiny je jedným z impulzov, ku ktorým dohovor vyzýva zmluvné strany. SR má dobrú a fungujúcu medzinárodnú spoluprácu v rámci Slovensko- poľskej pracovnej skupiny pre ochranu životného prostredia a lesného hospodárstva a Slovensko-maďarskej pracovnej skupiny pre otázky ochrany prírody a krajiny. Na báze spomínanej spolupráce sa dá pokračovať aj pri implementácii dohovoru.

Úloha

- **identifikovať existujúce aj potenciálne spoločné projekty v cezhraničných regiónoch zameraných na krajinu**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

Článok 10 – monitorovanie realizovania dohovoru

13. zaviesť mechanizmus monitorovania implementácie dohovoru

Implementácia dohovoru sa bude na európskej úrovni monitorovať Výborom ministrov Rady Európy, ktorý bude navrhovať kritériá na udeľovanie Ceny za krajinu rady Európy. Aby bola SR pripravená na predkladanie monitorovacích správ a prezentáciu výsledkov implementácie, je potrebné pravidelne sledovať a monitorovať práce v rámci implementácie dohovoru.

Úloha

- **pravidelne vyhodnocovať, monitorovať a ročne hodnotiť progres pri implementácii dohovoru**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

Článok 11 – Cena za krajinu Rady Európy

14. nominovať projekty na Cenu za krajinu rady Európy

Za zavedenie stratégie alebo opatrenia na účinnú ochranu, manažment alebo plánovanie krajiny, ktoré môžu slúžiť ako príklad pre iné územie je možné získať Cena za krajinu Rady Európy.

Úloha

- **Výboru expertov predkladať návrhy na udelenie Ceny za krajinu rady Európy**

Garant: sekcia ochrany prírody a krajiny

Ku kapitole IV – ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Závèrečná kapitola dohovoru sa týka náležitostí spojených s možnosťami zmluvných strán, čo sa týka zmien a dodatkov k dohovoru, s podpismi, ratifikovaním a nadobudnutím platnosti dohovoru.

Podľa uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 201 zo 16. marca 2005 vláda vyslovila súhlas s podpisom Európskeho dohovoru o krajine. Dňa 28. apríla 2005 prezident SR podpísal plnú moc pre ministra životného prostredia a alternatívne pre veľvyslankyňu SR a vedúcu Stálej misie pri Rade Európy v Štrasburgu na podpis Dohovoru, ktorý bol podpísaný 30. mája 2005. Ratifikácia prebehla 9. augusta 2005 a dohovor začne v SR platiť 1. decembra 2005.

Príslušným kompetentným orgánom (článok 4 dohovoru) na účely tohto dohovoru bude Ministerstvo životného prostredia SR ako gestor. Bude zodpovedať za koordináciu a riadenie plnenia záväzkov, spolupracovať s dotknutými retortami. Slovenská agentúra životného prostredia je za rezort MŽP SR výkonnou zložkou pre dohovor.

Príloha č. 1

Analýza zhody našich existujúcich zákonov z obsahom Európskeho dohovoru o krajine

ÚVOD

Pojmový a terminologický aparát, ktorý je definovaný predovšetkým v článku 1 dohovoru sa po obsahovej stránke v podstate kryje s termínmi, ktoré sú súčasťou nášho právneho poriadku, hlavne však zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. Niektoré pojmy uvedené v článku 1 dohovoru síce nie sú úplne totožné s pojmami používanými v našom právnom poriadku, no túto terminologickú odlišnosť však nemožno považovať za prekážku, ktorá by implementácii dohovoru bránila. Reálne je nevyhnutné dopracovať typológiu a terminológiu ako jeden z výstupov prijatia dohovoru, na čom sa odborné organizácie MŽP SR podieľajú už druhý rok v rámci plnenia Plánu hlavných úloh. Základ slovenského metodického postupu nadväzuje na slovinskú metodiku (v Slovinsku platí dohovor od 1.3.2004) a jeho výstupom bude materiál „Identifikácia charakteristického vzhľadu krajiny a krajinného rázu s dôrazom na chránené územia“.

*Uznesením vlády SR č. 482/2003 zo dňa 11. júna 2003 k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov a zákon NR SR č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bolo ministrom životného prostredia a ministrom výstavby a regionálneho rozvoja v bode B.1 uložené „predložiť na rokovanie vlády **návrh zákona o krajinnom plánovaní**“.*

V legislatívnom procese je nový návrh zákona o územnom plánovaní a stavebnom poriadku. V procese implementácie k dohovoru sa terminológia ujednotí a premietne do spomínaných tvoriacich sa zákonov.

PRÁVNÝ PORIADOK SR

V právnom poriadku SR existujú dve relatívne komplexné právne normy, ktoré umožňujú naplňovať ciele a väčšiu časť opatrení vyplývajúcich z dohovoru. Jedná sa o zákony, a to:

- **zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny,**
- **zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov („stavebný zákon“),**

ako aj:

- zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu („pamiatkový zákon“),
- zákon č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja,
- zákon č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva v znení neskorších predpisov („banský zákon“),
- zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí,
- zákon č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách („vodný zákon“),
- zákon č. 326/2005 Z.z. o lesoch,
- zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny poskytuje množstvo právnych nástrojov, ktoré má na mysli článok 6 písmeno E dohovoru. Medzi tieto priority patrí ochrana významných krajinných prvkov, tvorba územných systémov ekologickej stability, ochrana osobitne chránených území, taktiež termín charakteristický vzhľad krajiny sa vyskytuje vo viacerých paragrafoch zákona.

Úlohou zákona je upravovať práva a povinnosti pri ochrane prírody a krajiny s cieľom prispieť k zachovaniu rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, utvárať podmienky na trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a na dosiahnutie ekologickej stability.

V zákone č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku („stavebný zákon“) v znení neskorších predpisov je taktiež riešená problematika „krajiny“. V § 139a v ods. 3 je pre účely územného plánovania definovaný pojem „krajina“, pričom spomínaný zákon používa rad termínov súvisiacich s krajinou.

V základných cieľoch a úlohách územného plánovania sa navrhuje vecná a časová koordinácia činnosti ovplyvňujúcich aj územný rozvoj a tvorbu krajiny, v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. V rámci prieskumov a rozborov sa spracúva optimálne priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia s prihliadnutím na krajinnú

ekologické, kultúrno-historické a socio-ekonomické podmienky, tzv. „krajinnno-ekologický plán“.

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu (ďalej len „pamiatkový zákon“) poskytuje mnoho účinných právnych nástrojov, ktoré v sebe zahŕňa článok 6 písmeno E tohto dohovoru. Pamiatkový zákon definuje pamiatkový fond ako súbor huteľných a nehnuteľných vecí a území, ktoré majú pamiatkovú hodnotu, pričom pamiatková hodnota zahŕňa aj hodnotu krajinnú. Zásady ochrany pamiatkového územia obsahujú požiadavky na jeho primerané využitie a na zachovanie, údržbu, obnovu a regeneráciu všetkých hodnotných kultúrnych a prírodných prvkov.

Problematiku regionálneho rozvoja ustanovuje **zákon č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja**. V tomto zákone je ustanovené, že podpora regionálneho rozvoja je zameraná aj na opatrenia na **ochranu a tvorbu životného prostredia** a na obmedzenie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie.

Požiadavky dohovoru na medzinárodnú a cezhraničnú spoluprácu predovšetkým podľa článku 7, 8 a 9 sú v našom právnom poriadku zakotvené predovšetkým v **zákone č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov**, ale tiež v spomínanom **zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny**.

Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov zohľadňuje osobitosti a estetické pôsobenie scenérie a krajiny a jej využívanie, pričom sa posudzujú aj vplyvy navrhovanej činnosti v dotknutom území na štruktúru a využívanie krajiny ako aj vplyvy na ňu samotnú. Súčasťou posudzovania sú aj vplyvy na scenériu, jej typ, osobitosť a estetické pôsobenie.

Ďalšie nástroje, ktorými naša právna sústava disponuje, a ktoré sú v zmysle dohovoru zamerané na ochranu, starostlivosť a plánovanie krajiny, je pomerne široký. Veľkú časť záväzkov dohovoru predstavuje oblasť plánovacej činnosti v krajine. Relevantné sú i nasledujúce právne normy: **zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva** („banský zákon“) v znení neskorších predpisov, **zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí**, či **zákon č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu** v znení neskorších predpisov, a taktiež **zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách** v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov rieši okrem iného aj funkcie poľnohospodárskej krajiny, jej celkový ráz, územný systém ekologickej stability, priestorové usporiadanie pozemkov v území, rozhraničenie lesnej a poľnohospodárskej pôdy i krajinnú zeleň.

Zákon č. 364/2004 o vodách a o zmene zákona SNR č.372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších zákonov („vodný zákon“) obsahuje ustanovenia zamerané na plánovanie v oblasti vôd. Účelom vodného plánovania je ustanovenie kvalitatívnych cieľov v záujme zabezpečenia účinnej ochrany vôd a zlepšovania ich stavu na trvalo udržateľné využívanie vôd, ako aj na ochranu pred škodlivými účinkami vôd a sucha. V súvislosti so vstupom SR do EÚ bola potrebná okrem ostatných požiadaviek aj implementácia Rámcovej smernice o vode. V súvislosti s ňou bol schválený uvedený zákon o vodách („vodný zákon“), ktorým je táto

smernica transponovaná. V § 13 spomínaného zákona upravuje väzby medzi plánom manažmentu povodia a krajinným plánovaním - jedným zo základných pojmov, o ktoré sa dohovor opiera.

V roku 2005 bol v NR SR schválený nový **zákon o lesoch č. 326/2005**, ktorý vytvára množstvo predpokladov pre trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch. Pri rôznych územnoplánovacích činnostiach sú orgány územného plánovania i spracovatelia územnoplánovacej dokumentácie povinní dbať na ochranu lesného pôdneho fondu, lesných porastov, sú povinní navrhnuť a zdôvodniť riešenie, ktoré je najvhodnejšie z hľadiska ochrany lesného pôdneho fondu, lesných porastov, ako aj ostatných spoločenských záujmov. Kategorizácia lesov, ktorá člení lesy podľa ich prevažujúcich funkcií, hospodárska úprava lesov, či ich genetická a biologická ochrana, melioračná činnosť a regulácia ťažby patria medzi najdôležitejšie princípy v lesnom práve.

Z hľadiska zabezpečenia ochrany krajiny je dôležitá aj väzba na trestné právo. **Trestný zákon č. 140/1961 v znení neskorších predpisov** sa v § 181 okrem iného zaoberá problematikou ohrozenia životného prostredia, a to či úmyselne alebo z nedbanlivosti, taktiež neoprávneným nakladaním s odpadmi, pričom dôjde k poškodeniu vody, pôdy alebo ovzdušia, či porušovaním ochrany vôd a pod. V nadväznosti na uvedené môžeme konštatovať, že aj tieto skutkové podstaty prispievajú k účinným postihom nedovolených ľudských aktivít v krajine.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že zásady a požiadavky vyplývajúce z dohovoru sú naplniteľné existujúcou legislatívou. Kompetenčné, administratívne a organizačné aspekty právnej úpravy vo vzťahu ku krajine zodpovedajú požiadavkám dohovoru, hlavne požiadavkám článku 4. Tu je dôležité poukázať okrem už spomínaných zákonov aj na **zákon č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie** a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ťažisko dohovoru možno pozorovať v ustanoveniach článku 5 a 6. V SR existujú právne podmienky pre vytváranie a realizáciu krajinej koncepcie, účasti verejnosti, miestnych a regionálnych úradov pri napĺňaní týchto koncepcií, pričom krajina je zahrnutá do koncepcií územného plánovania, regionálneho rozvoja resp. iných sektorových či medzi sektorových koncepcií.

ZÁVER

*Pre zosúladenie pojmov ako cieľová kvalita krajiny, krajinná koncepcia, krajinné plánovanie zakotvených v Európskom dohovore o krajine je dôležité prijať **zákon o krajinnom plánovaní** s cieľom zadefinovať plánovacie aktivity vo väzbe na využívanie krajiny, t. zn. upravovať postupy na zhodnotenie krajinného potenciálu, postupy pre hodnotenie krajinného rázu, kvality krajiny, postupy pre integrovaný manažment krajiny i pre územné systémy ekologickej stability, definovať limity pre exploatáciu krajinej štruktúry a upresniť regulatívy (podmienky) na využívanie krajiny a jej zložiek v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Hlavnou ambíciou krajinného plánovania bude stanovenie cieľov, stratégií environmentálne orientovaného priestorového rozvoja a nástrojov ich realizácie na jednej strane a krajinných potenciálov a limitov priestorového rozvoja (osobitne ekologických, humánno-environmentálnych a kultúrnych) na strane druhej.*